

Hlava prvá,

v ktorej sa mladý zbojník dostane do sporu s kumpánmi. Ako inak, príčinou je žena. Situácia sa následne riadi porekadlom „z blata do kaluže“, pričom kaluž nabraď poriadna kopa bnoja.

Bohatým sa brať neodvážili, nuž chudobným nemali čo dávať.

Niežeby čosi také zamýšľali.

Okrádali hlavne furmanov na odľahlých cestách, honcov smerujúcich s čriedami na dobytčí trh, potulných remeselníkov, židovských podomových obchodníkov, sedliakov na lazoch. Vždy si dávali pozor, aby vyhladnutá obeť nemala za pásom pištoľ či šabľu pri boku, nieto ozbrojený sprievod. Nestáli o krviprelievanie.

Napriek tomu sa to bez rozbitých hláv, vyrazených zubov a sem-tam nejakej zlomeniny nezaobišlo. A keďže boli mladí a horkokrvní, občas sa pritrafila natrhnutá sukňa či spodnička.

Napokon toho mali na rováši toľko, že sa ani nemuseli dopustiť poriadnej zbojníckej lotroviny, ozbíjania veľmoža či vypálenia kaštiela, a predsa na nich úrady vypísali odmenu. Hľadajú sa, živí alebo mŕtvi. Lepšie živí, nech dáko využijeme ten pranier či šibenicu, za drahý peniaz postavenú na rínku.

JURAJ ČERVENÁK

A keďže sa potkali pohraničím a nelámali si hlavu, či oškľbú kresťanského alebo mohamedánskeho pocestného, žiadala ich dolapenie Novohradská župa aj Ostrihomský sandžak.

„Hej, čo si nad tým zadriemal?“ zavrčal netrpezlivo Dežo Raffay a poobracal ražne, na ktorých sa piekli kúsky baraniny s cibuľou a slaninou.

„Rozmýšľam,“ odbil ho ten, ktorého volali Vrabec. Na kolenách si rozprestrel dokrkvany papier a už hodnú chvíľu ho štuodoval v matnom svite pahreby.

„Nehútaj a vrav konečne, čo tam stojí!“ posúril ho aj Mikuš a hlučne vypustil vetry, akoby si chcel v útrobach spraviť miesto pred večerou. „Celý deň sme zvedaví, čo vrchnosť vytrubuje do sveta. Tak nad tým nešpekuluj ako mních nad Písmom.“

Vrabec bol najmladší člen družiny, ťahalo mu len na pätnásť. Napriek tomu jediný vedel čítať a písať. Kde sa to naučil, zostávalo záhadou - raz sa ho na to spýtali, ale Vrabec tak podráždene odmietol hovoriť o svojej minulosti, že viac nevyzvedali. Podľa jeho reči a zvyškov starých spôsobov hádali, že nemá poddanský pôvod. Možno bol dokonca urodzeného rodu. Zjavne však prišiel o domov i príbuzných a podľa jeho nenávisť k pohanom to mali na svedomí Turci alebo poturčenci. Spomienky v ňom prebúdžali výbušnú zmes smútku a zlosti, pred ktorou bolo rozumnejšie cúvnuť, vtedy akoby doňho vstúpili všetci čerti. Tlupa sa naučila nepýtať sa, nerýpať, nepodpichovať. Kým ostatní po večeroch pri táboráku často trkotali o živote pred prijatím do družiny, Vrabec zvyčajne sedel bokom a v očiach pod zmraštenými obrvami mu vírilo čosi temné, neradosné. Dokonca ani jeho pravé meno nepoznali. Predstavil sa ako Havran, ale veliteľ družiny Jano Ďurovič sa zarehotal a povedal mu, že takú prezývku si musí najprv zaslúžiť. Navyše k nemu to meno nepasovalo - vlasy mal ako zrelá pšenica a aj prvé chmýrie pod nosom plavé, že ho skoro nebolo vidieť.

„Kým sa z teba vykluje Havran, môžeš byť akurát tak Vrabec,“ vyhlásil Ďurovič. Žartom, ale odvtedy ho inak neoslovili a on si zvykol.

„Už o nás vedia,“ zdvihol zrak od papiera. „O všetkých siedmich. Pekne nás tu vyrátali, každého po mene či aspoň prezývke...“

ŽELEZNÝ POLMESIAC

„Aj ja som tam?“ vyhrkol Raffay, tmavovlasý chriateľ so smiešnymi riedkymi fúzikmi, ktoré považoval za švihácke. Vyskočil a hrnul sa k Vrabcovi.

„Ako vravím, všetci do jedného.“

„Kde?“ nazeral mu Dežo ponad plece. „Ukáž, kde je napísané moje meno!“

„Tuto tie dve slová. Dežo Raffay.“

„Fíha!“

„Čo sa vyškieraš? Píšu tu, z akých zločinov sme obvinení. Ozbrojená lúpež, škoda na zdraví s nutnosťou zostať na lôžku a zaplatiť felčiara, viacnásobná krádež, opilstvo, znásilnenie...“

„Znásilnenie?“ prerušil ho Mikuš, rapavý ako po zásahu brokovou strelou, s večne hnisajúcimi vyrážkami na nose a lícach. „Každá išla dobrovolne a ešte sa aj pekne poďakovala.“

„Možno daktorú popudilo, že pri tom musela zízať na tvoje jebáky,“ zarehotal sa Raffay. „Z pomsty na nás uvalila živé obvinenie!“

„Skôr zato, že si ju chabo obrobil tou svojou malou klobáskou,“ odsekol Mikuš.

„Chod' do riti!“

„Jedine do tvojej. Touto čižmou.“ Mikuš roztrhol peceň chleba. „Čítaj ďalej, Vrabec, čo tam ešte stojí?“

„Ďalej je tu kupčenie s ukradnutým tovarom, dezercia...“

„Dezercia?“ začudoval sa Raffay.

Vrabec pokrčil plecami. „Jano sa chvatal, že mesiac slúžil vo vrábelskom Zemnom hrade. Tak sa zdá, že ho neprepustili do výslužby.“

„Srať na obvinenia,“ utal Mikuš. „Sami najlepšie vieme, čo sme všetko vyčudili. Čím sa nám chcú revanšovať?“

„Šibenicom, čím iným? V prípade, že nás pred kata dopravía živých. Lebo je tu stanovená aj odmena čisto za hlavy...“

„Koľko?“ spýtal sa dychtivo Raffay, stále zmietaný nadšením, že sa stal známou persónou. „Koľko je za mňa?“

„Menovite je len odmena za Jana, päťdesiat zlatých za živého, tridsať za hlavu. Ostatní členovia bandy tridsať za živého, pätnásť za hlavu.“

„Tridsať!“ volkal si Raffay spokojne. „Pekná sumička! Za to kúpiš tri kone, a nie hocijaké - pekné, cvičené, vojenské!“

JURAJ ČERVENÁK

„Posratí žgrolši,“ odfrkol si Mikuš a tentoraz on poobracal ražne. „Počul som, že bezverci vypísali päťdesiat za každého, sto za veliteľa.“

„Ale ich zlatky stoja za hovno,“ namietol Dežo. „Chvíľu ich podržiš v spotenej ruke a ozelenejú ako staré mäso. Samá meď.“

„Už dávno platia uhorskými dukátmi,“ prehodil Vrabec so zrakom stále upretým na plagát.

„Hej?“

„Ako vravím.“

„Tak to už hej! Handrové hlavy o nás majú naozaj vyššiu mienku.“

„Akurát že Turci nás neobesia, ale narazia na kôl,“ pripomenul Mikuš. „A to je kurevsky hnusný spôsob, ako sa odobrať na onen svet. Videl si už také narazenie na kôl, Dežo?“

„Videl, dolu pri Vacove. Cesta tam bola hádam pol míle lemovaná mrcinami na koloch. Uhorskí husári, zajatí pri pokuse prebrodiť Dunaj.“

„Pamätám. Ale bol si pri tom, keď im to robili? Videl si, ako sa im špicaté drevo krúti v zadkoch a črevách?“

Dežo skrivil ústa. „Nemal som tú česť.“

„So ctou to nemá nič spoločné. Práve naopak – je to smradlavá, uvrieskaná, potupná smrť. Keď si predstavím, že nás lapia a takto znesú zo sveta... Ech.“ Mikuš pokrútil hlavou a odhryzol si z chleba. „Možno nám už naozaj začína prihárať. Treba zvážiť, či by sme nemali zmeniť pôsobisko.“

„Súhlasím,“ zdvihol Vrabec zrak, očividne prekvapený, že z rapavého kumpána vypadlo také rozumné slovo. „Tu už hniezdime pridlho. Na chodníku do vrchov nás občas zazrú dedinčania a valasi...“

„Tí nás nezradia,“ nazdával sa Raffay.

„Prečo by nemali?“

„Lebo za nich bojujeme. Proti vrchnosti!“

Vrabec aj Mikuš naňho pozreli ako na choromyseľného.

„Čo to trepeš?“ zašomral Mikuš. „Bojujeme tu akurát tak za to, aby bolo čo vypiť, zjesť a potrkať. Skoro každému z tých sedliakov na podhorí sme už čo-to potiahli. Sliepku, ovečku, repu zo záhona. Aj dievky sme ponaháňali okolo stohov. Takže nás

ŽELEZNÝ POLMESIAC

hocktorý z nich bez mrknutia udá župným hajdúchom a ešte sa aj príde pozrieť, ako si na slučke alebo háku štíme do krpcov.“

„Každý si rád namastí vrecko,“ pritakal Vrabec. „Tu naspodku sa píše: *Verný poddaný, ktorý poskytne údaj vedúci k skryšii bórnych chlapcov, dostane na ruku dvadsať zlatých.*“

„Hórnych chlapcov?“ zopakoval Raffay. „Čože?“

„Tak nás nazvali.“

„To je ale sprostosť. Nie sme žiadni chlapci! Ja som už mal šestnásť, tuto Mikuš je o pol roka starší...“

„O trištvrte,“ opravil ho Mikuš.

„Sotva tým narážali na vek.“ Vrabec starostlivo poskladal vyhlášku. „Viac ma trápi slovo *bórni*. Vedia, že sa skrývame vo vrchoch. Máš recht, Mikuš – začína nám prihárať. Načase pohľadať si novú skrýšu. Veď čo nás tu drží?“

„Nič. Podme na sever, do Banských vrchov, tam o dobrý lup isto nie je núdza.“

„Do Banských ani za nič,“ odmietol Vrabec prekvapivo rázne.

„Prečo?“ prižmúril Mikuš oči. „Poznáš to tam?“

„Poznám, veľmi dobre. A nemienim sa tam vrátiť.“

„Nebodaj si tam doma?“

Vrabec stisol čeluste, až mu zaihrali lícne svaly. Jeho kumpáni hneď pochopili, že mu brnkli na citlivú strunu a neradno klásť ďalšie otázky.

„Mäso už prihára,“ zašomral Vrabec a sklonil sa k ohnisku. „Podme jest.“

„Podme, podme,“ zalizol sa Raffay.

V tme kleplo kopyto.

Traja *bórni chlapci* prudko zdvihli hlavy. Vymenili si vyplášené pohľady, načo schmatli bambitky a valašky, vyskočili na rovné nohy a zaspätkovali od ohniska, aby na nich dopadalo čo najmenej svetla. Preliáčina s noclažiskom sa zanárala pod masívny skalný previs, čím vznikla akási plytká jaskyňa – zbojníci v nej mali pelechy na spanie a nevelký košiar pre ukradnutý dobytok.

Novohradské vrchy, ktoré sa tiahli severne od ústia Iplá do Dunaja, pokrývali husté dubiny a bučiny. Aj nad táborem sa ako fú-

JURAJ ČERVENÁK

zaté a vráskavé lesné božstvá skláňali vekovité stromy. Z tmy, ktorá ich halila ako čierny rubáš, zaznel smiech.

„Ruky hore, gate dole! Bude na vás vykonaná spravodlivosť!“
Vrabec zmraštil obrvy, no zároveň si vydýchol.

„Jano?!“

Hlas sa znovu zarehotal a z porastu vykročila urastená postava. Junák bol o čosi starší ako trojica pri táboráku, možno osemnásťročný. Na rozdiel od kumpánov už nemal vyhúknutú, klbovitú postavu výrastka; pod košelou a vyšívanou kabanicom sa črtali široké plecía a kosti mal opletené svalmi. Spod širáka mu na hrud' a chrbát padali svetlé vrkoče. Za trojradovým opaskom s mosadznými prackami mal zastrčené dve kresadlové pištole s vybíjanými pažbami. V ruke zvieral hlavicu valašky, pričom okovaný koniec poriska pri chôdzi zapieral do chodníka.

„Keby ste sa videli,“ škeril sa od ucha k uchu Jano Ďurovič, vodca družiny. Za ním sa spomedzi stromov vynorili ďalší zbojníci. Vonkoncom sa nemohli merať s jeho junáckym výzorom – boli zväčša odratí, zafúlaní, dávno neoholení, páchnuci. Zato všetci dobre vyzbrojení.

„Už sme sa zľakli, že nás vyňuchali stoliční hajdúsi,“ odľúkol si Mikuš a sklonil bambitku. „Na krížnych cestách pod Smolnou skalou sme našli pribité vyhlásenie. Tuto Vrabec ti ho prečíta. Poriadny mešec zlata za nás núkajú. Čo mešec, na menšiu truhlicu by vydalo.“

„Ozaj?“ neprestával sa vodca uškrňňať. „Koľko za mňa?“

„Päťdesiat živý, tridsať hlava,“ odvetil Vrabec.

„Iba? Židáci lakomí. No, teraz isto vypíšu viac. Dvakrát toľko, možno trojnásobok.“

Vrabec sa zachmúril. „Prečo? Nieкто vás prichytil s kravami?“

„Čožeby, kravy sme za pekný peniaz predali Konkoľovcom. Zemianska família, ale Turci im vypálili dvorec aj zopár dedín, tak sa teraz živía, čím príde. Väčšinou obchodujú s vojskom, na pôvod dobytka nehladeli, starý Konkoľ rovno hrabol do mešca...“

„Tak čo ste vykonali?“ prerušil ho Vrabec.

Ďurovič blysol očami, nepozdával sa mu ten tón, no zachoval si chladnú hlavu a zvrtol sa k lesnej bráne. „Ochmes, ideš?“

ŽELEZNÝ POLMESIAC

Z tmy vykročil posledný člen družiny, hrubý, územčistý, vlasy a fúzy ako kančie štetiny. Za sebou viedol mulicu, ktorej dupnutie ich predtým tak vyplašilo. Mala jazdecký postroj a v sedle sa hrbila štíhla postava s dlhými gaštanovými vlasmi a rukami pripútanými k hruške.

Vrabcovi sa prepadli líca.

„Čo to má byť?“ spýtal sa.

„Toto, bratku, je žena,“ vyhlásil Ďurovič. „Najvyšší čas, aby si nejakú preskúmal pekne zblízka.“

Zbojníci sa zarehotali. Vrabc nehol brvou. Keď Ochmes zastavil mulicu pri ohnisku, zajatkyňa zdvihla hlavu. Mala zelenkasté oči a peknú, hoci v tejto chvíli bledú a nevýslovne unavenú tvár.

„Čo je zač?“ opýtal sa Vrabc ľadovým hlasom.

„Juliana Beličová.“

Vrabc stuhol. „Beličovci zo Starého Mlyna?“

„Presne,“ zaškeril sa Ďurovič významne. „Síce len zemiansky stav, ale furt je to šľachta. Prvotriedna korisť! A ako ľahko sme sa k nej dostali – Beličovci kvôli pohanskému rabovaniu vyšli na psí tridsiatok, statok sme našli takmer opustený, panička tam žila už len so šafárom...“

„Čo je s ním?“

Veliteľovi znovu poskočili v očiach výhražné plamienky. „Čo sme na výsluchu? V temnici pod Novohradom, natiahnutí na dereši? Nevypytuj sa toľko a radšej podaj demižón, hádam ste ho zatiaľ nevytrúbili. Aj baranina rozvoniava až dole do doliny, pusťte sa do nej, kým neprivábi vlky a medvede.“

„Čo ste urobili šafárovi?“ zopakoval Vrabc.

„Čo myslíš?“ odsekol Ďurovič podráždene. „Snažil sa paničku brániť, mamlas starý, zďakade vytiahol štrbavý meč a skoro ma ním sekol. Tak dostal valaškou po kotrbu.“

„Zabili ste ho?“

„Ako choré zviera,“ potvrdila žena v sedle. „Nechali ho vykrvacať na dvore. Posratí vrahovia.“

„Hej, do takých pekných úst nepasujú také hnusné slová!“ zahriakol ju Ďurovič. „Papuľka sa ti ešte zide na onakvejšie úkony. Ochmes, dolu s ňou, dáme paničke jesť a piť. Pookreje a uzná, že sme príjemní spoločníci.“

JURAJ ČERVENÁK

„Odvisnete,“ zasyčala, kým ju Ochmes (s ochotnou pomocou ďalších dvoch mládencov) skladal z mulice. „Vrany vám vyzobú oči a jazyky, lišky obhryzú nohy a možno sa dostanú aj vyššie. Nič iné si nezaslúžite.“

„Má pravdu,“ povedal Vrabec. „Týmto vrchnosť načisto roz-zúrime. Vražda a únos šľachtickej? Potratil si rozum, Jano?“

Đurovič sa nadobro prestal usmievať a rázne prikročil k najmladšiemu členovi družiny. Iný by zaraz cúvol, Vrabec nie – trúfalo opätovoľ vodcov bodavý pohľad.

„Niečo ťa hryzie, vtáčik letáčik? Odkedy sme prišli, dobeš do mňa tým svojím drzým zobákom.“

„Pretože ste porušili dohodu. Našu zbojnícku prísahu. Aj ty si sľúbil, že nebudeme nadarmo márnit životy...“

„Len som sa bránil. Keby som starého neovalil, moje črevá by sa už miešali s hnojom na dvore beličovského statku.“

„Okrem toho,“ pokračoval Vrabec rovnako ostro, akoby karhavo, „voľakedy sme si vraveli, že sa zameriame na pohanov. Budeme robiť nájazdy za tureckú hranicu, rabovať ich sklady a šopy, prepadávať zásobovacie vozy. Namiesto toho čoraz častejšie okrádame kresťanov. Škodíme našim!“

„Žiadni *naši* nie sú,“ odvrkol Đurovič. „Sme len *my* a *tí ostatní*. Časy sa menia, a to cvalom, kamarát. Veľkovezírovo vojsko už táborí pri Ostrihome a čoskoro prekróčí Dunaj. Polmesiac sa zagne aj do Horného Uhorska, potom do Poľska, Moravy a Čiech, nastane súmrak kresťanstva...“

„To je dôvod útočiť na bohoboľných chudákov?“

„Počuj, čo vlastne chceš? Nie sme žiadni obávaní hrdlorezi, vyberáme si ľahkú korisť. V Starom Mlyne sa naskytila príležitosť, akú len tak nezahodíš. Uznávam, pani Juliana už nie je najmladšia, na krku má pomaly tretí krížik, ale stále je to kus peknej ženskej. Dostaneme za ňu desaťkrát viac ako za poslednú čriedu kráv.“

„Sám si povedal, že po Beličovcoch a ich majetkoch sa zľahla zem. Kto za ňu zaplatí výkupné?“

„Haraší ťi? Žiadostou o výkupné by sme len privábili úrady na našu stopu. Mám iný plán. Predáme paničku do háremlu. Hociktorý beg z pohraničia pri pohľade na takú rusalku ochotne zadržngá mešcom.“

ŽELEZNÝ POLMESIAC

Vrabcovi akoby sčerneli oči. „Chceš ju predat Turkom?“

„Pravdaže. Kto iný by ju kúpil?“

Mládenec zovrel päste. V tábore pod previsom sa rozhostilo ticho – ostatní hŕni chlapci napäto načúvali hádkke. Najmladší a najstarší člen tlupy sa z času na čas dostali do prieku, ale ešte nikdy sa to tak nevyhrotilo.

„To nedovolím,“ vyhlásil Vrabec.

Đurovič naklonil hlavu, akoby zle počul. Valaška, ktorú doteraz držal za hlavicu, sa zošuchla obručou prstov a päst zovrela stred poriska. „Čo si povedal?“

„Bol si niekedy v tureckom zajatí?“

„Čo to má s...“

„Lebo ja áno. Pred tromi rokmi. Uniesli ma martalovci, ako psa na obojku odviekli na Dolnú zem. Tŕkli ma, týrali, ponižovali. Nikomu neprajem zažiť dačo také. Ani tuhla pani Beličovej. Postarám sa, aby ju taký osud nepostretol.“

Vodca ohrnul pery. „Postaráš sa, vravíš? To sa pozrime. Ako presne? Prinútiš nás, aby sme ju rozviazali, poprosili o odpustenie a odprevadili domov?“

„Zhruba si to vystihol. Necháme ju odísť.“

„Veď by prezradila náš úkryt,“ ozval sa Ochmes a štetiny sa mu naježili.

„Aj tak tu začína byť horúco,“ opáčil Vrabec. „To, že vypísali odmenu, je znamenie. Treba zavčas zdúchnuť. Pohraničie sa hemží kadejakými zabijakmi a lovcami ľudí. Možno už v tejto chvíli snoria po kraji, vypyťujú sa na nás, hľadajú stopy. Tridsať zlatých nie je málo, a keď sa to vynásobí siedmimi... Vravím vám, zmiznime odtiaľto. Beztak tieto končiny čoskoro zachvátí vojna.“

Đurovič mu vrtal zrakom do tváre. „Možno máš pravdu. Tým skôr sa nám na cestu zide hrst zlata. A to získame len predajom paničky. Navyše, už som slúbil mládencom, že sa s ňou trochu potešíme. Nie je panna, nebudne z nej. A niektorí z nás, nechcem ukázať prstom, sa už nutne potrebujú zbaviť panictva. Odláhčš si medzi nohami, Vrabec, a možno prestaneš vrčať na svet ako starý pes.“

V lese praskol suchý konár. Mulica zašfkala. Hŕni chlapci sa obzreli. Vrabec prešiel popri Đurovičovi a začrel pohľad do čierňavy pod stromami.

JURAJ ČERVENÁK

„Dávali ste pozor, aby vás nikto nesledoval?“ spýtal sa tichším hlasom.

Namiesto odpovede mu na zátylku pristálo porisko valašky. Mladík sa zapotácal, nohy ho zradili, s nezrozumiteľným blábotom klesol na kolená.

Ďurovič sa znovu zahnal a ešte raz ho tresol ho po väzoch. Vrabec spadol na tvár.

„Zasran všivavý,“ zavrčal vodca bandy a celou silou kopol ležiaceho do boku. Vrabec zaskučal a skrútil sa ako červík na slnkom rozpálenom kameni.

„Kriste, to je úlava,“ odplul si Ochmes. „Tých jeho mudrlantských rečí som už mal vyše sáry.“

„V niečom mal pravdu,“ namietol Mikuš. „Mali by sme zväžiť...“

Už sa nikdy nedozvedeli, čo chcel Mikuš zvažovať. Odrazu, z ničoho nič, k jamkám na jeho rapavej tvári pribudla ďalšia – táto však bola väčšia a hlbšia. Olovená guľka, ktorá ju urobila, preletela lebkou a vytrhla zátylok. Sprážka krvi a kúskov mozgu zafrkala Raffaya a dvoch ďalších.

Mikuš sa skydol na chrbát a naposledy si vlhko prdol.

Kým nad vrchmi doznela ozvena prvého výstrelu, v lesnej tme sa zablýslo ešte dvakrát. Mládenec vedľa Raffaya zastenal ako sklamaný životom, urobil dva tackavé kroky dozadu a spadol, prsty zaryté do krvácajúceho brucha. Raffay naňho vytreštil oči, ale hneď sa otočil k zvyšku kompánie a videl, ako Ochmes klesá na kolená a pritom sa drží za hrdlo, z ktorého prýšti červená fontána.

Juliana Beličová mala najviac duchapřítomnosti – zvrtila sa, pobehla a skočila do tmy pod previsom.

Mulica sa s ryčaním a fíkaním rozbehla a skočila do húštie. Už nepočuli, ako sa prediera porastom, pretože v tej chvíli mocný hlas prehlušil všetky zvuky:

„Nikto sa nehne, boha vášho zbojníckeho! Ste obklúčení! Vzdajte sa! Ak sa niekto čo len pozrie na zbraň, na mieste vás pobijeme!“

Ťažko povedať, čo v tej chvíli Ďurovičovi zišlo na um. Možno si povedal, že je lepšie skapať na mieste, ako skončiť na mučid-

ŽELEZNÝ POLMESIAC

lách a napokon na šibenici s hákom pod rebrom. Alebo uveril, že môže uniknúť, že sa prebije z údajného obklúčenia. Raz sa vrátil do tábora celý vysmiaty a rozkokošený a tvrdil kumpánom, že v lese stretol krásnu vílu. Vraj ju potešil, až kričala na hory, načo mu za odmenu vpletla do opaska čarovnú bylinu. Tá mu mala dať nadprirodzenú silu a ochrániť ho pred zbraňami nepriateľov.

Ako sa ukázalo, historka bola pravdivá nanajvýš po tie oplzlosti na matraci z machu. Ak aj tá radodajka naozaj niečo vpletla Ďurovičovi do opaska, bola to obyčajná burina.

Vo chvíli, keď prechýtil valašku do ľavačky a siahol po bambitke, v lese za dymovým závojom zarachotili ďalšie zbrane. Priestranstvo pod previsom zasypalo olovo. Ďuroviča viackrát myklo, širák mu zletel z hlavy, valaška vykĺzla z dlane, bielu košeľu a kabanicu rozkmásali červené čliapance. Chlap vedľa neho spadol s prestreleným kolenom – jeho ohlušujúci rev vzlietol nad dubinu.

Raffay sa zvrtol a s božekaním vyrazil hore kamenistým svahom, kadiaľ chodievali na rozhľad nad previsom. Nazdal sa, že ak útočníci prišli po chodníku z doliny, cesta hore bude voľná.

Vrabec, ktorý na zemi stále lapal po dychu a leďva vnímal, čo sa vôkol deje, zmätene vzhliadol. Ďurovič ešte stál, hoci z neho na všetky strany črkala krv. Oči mal vytreštené, na tvári neveriaci výraz.

„Kurva jedna klamárska...“ potvrdil, že sa naozaj spoliehal na čary lesnej devy.

Potom sa zvalil dopredu ako drúk, až mu chrupol nos.

Postrelení junáci sa plazili po zemi a kričali na ratu. Zajačal aj Raffay nad táborom – prekvapene, zhrozene a krátko; hlas mu ukradol zvuk sekajúcej ocele. Čosi narazilo do okraja previsu a skotúlalo sa na plác. Hlavu buchla do kameňov pri ohnisku a ukážkovo sa zastavila na rovno preťatom krku. Vrabec zídal do Raffayových hasnúcich očí a v ochromení hrôzou dokázal myslieť len na to, že tie fúziky nad otvorenými ústami sú stále smiešne.

Ozveny strelby zapadli do dolín. Zašuchotalo lístie, zapraskali konáre. Od lesa sa blížili kroky. Vrabec zostal na zemi, presvedčený, že ak skúsi vstať, vzápätí si ľahne naveky.

JURAJ ČERVENÁK

„Hôrni chlapci,“ zachechtal sa majiteľ jedného zo šiestich párov nôh v čižmách či vysoko zašnúrovaných krpcoch. „Skôr hôrni sráči. Popadali ako hrušky.“

„Postarajte sa o tých dvoch,“ nakázal chraplavý hlas. „Nech nám nepíliá uši.“

Vrabcem opatrne zdvihol pohľad vyššie, ku kabátcom, dolománom a kamizolám prepásaným vybíjanými remeňmi a bandaliermi, na ktorých viseli šable, bojové čakany, sekery a fokoše. Žilnaté, zjazvené ruky odložili ešte slabo dymiace pistole a chopili sa chladných zbraní.

Ranení mladíci pochopili a rozkričali sa ešte viac. Darmo. Bodajúce čepele ich rýchlo, nemilosrdne umlčali.

Vrabcem tuho zvieral zuby i pery, aby nezaskučal od hrôzy. Tvár tisol k zemi, hoci tušil, že ho hra na mŕtveho chrobáka nezachráni.

Nemýlil sa.

„Hej, Guláš! Aj tento ešte dýcha.“

„To je ten, čo ho skopali. Schytil to?“

„Je od krvi, ale nevyzerá, že od svojej. Mám ho...?“

„Nechaj, Gejza. Zíde sa nám jeden živý. Ty tam, vstávaj!“

Vrabcem urobil presný opak - zmeravel ako zakliaty. *Guláš?! Kristepane.* Ak ste tú prezývku počuli prvýkrát, mohla vám znieť smiešne. Lenže tu v pohraničí z nej ľuďom mrzla krv. Každý poznal historiku o chlapovi, ktorý vraj zamlada nachytil svoju milú s cudzím amantom. Milenca na mieste zahlušil, holými rukami ho zaškrtil skôr, než tomu trkvasovi splasol vták. Potom mu odrezal kus stehna a prinútil bedákajúcu nevernicu, aby z neho uvarila guláš. Na ňom si bez mrknutia oka pochutil a ponúkol aj frajerku. Keď sa bránila, strčil jej hlavu do kotla a držal, kým sa neprestala metať. Napoly sa uvarila, napoly utopila vo vývare z milencovej nohy.

Ktovie, čo na tom bolo pravdy, ale Guláša a jeho hajdúchov sa bála aj vrchnosť. Zároveň si ich páni a úrady zvykli najímať na krvavú prácu, keď ostatné možnosti zlyhali. Gulášpartia neraz dokázala zažehnať aj problémy, s ktorými si nevedelo rady ani vojsko. Neprekonateľná bola hlavne v stopovaní a lapaní rôznych štvancov, zbojníkov a povstalcov.

ŽELEZNÝ POLMESIAC

„Si hluchý?“ zavrčal chlap, čo sa práve s krvavou sekerou vztýčil od mládenca s prestreleným kolenom a čerstvo rozštiepenou lebku. Podišiel k Vrabcovi a kopol ho do podošvy. „Dvíhaj sa, hniliak smradľavý, už aj!“

Vravec sa snažil prekonať meravosť a pozviechať sa. Asi nie dosť rýchlo, lebo ho mocná ruka zozadu zdrapla za vlasy a trhnutím zdvihla do kľaku.

Zrak mu padol na Guláša. Chlap nevysoký, ale hrubý, tvrdý a hrčavý ako starý strom. Na opálenej tvári sa vynímali šedivé, skoro biele fúzišká, chumáč vlasov na temene inak vyholenej hlavy bol spletený do troch vrkočov. Za pásom mal dve pištole, na závesníku šabľu s ohmatanou rukoväťou, v ruke dlhú sekeru, o ktorú sa opieral pri chôdzi.

Vrabcov užasnutý pohľad na okamih zablúdil k hajdúchovým očiам. Boli studené, bezcitné, nefudské. Oči človeka, čo je naozaj schopný najesť sa varenej človečiny. Mládenec bleskovo sklopil zrak.

„Dúfam, že ste netrafili tú ženskú.“ Guláš sa sklonil k ohnisku po jeden z ražňov. „Počujete, panička? Videl som vás skočiť do diery. Žijete?“

Pod previsom čosi zašuchotalo a spoza skalnej hrany vyzrela rozcuchraná hlava.

„Žije,“ oznámil Gejza, ten so sekerou.

„Výborne.“ Štrbavé zuby sťahli z ražňa kúsok baraniny. „Ste zranená?“

„Nie,“ ohlásila sa slabo.

„Ešte lepšie. Neokúňajte sa, vyjdite von, je po bitke, už vám nikto neskriví vlas.“

Zaváhala, ale potom vstala a opatrne vyšla do svetla. Zhrozeným pohľadom prešla po skrvených telách všade vokol. Tvár jej zosivela, ale napriek očakávaniam neomdlela, ani sa nepovracala. Nadýchla sa a pozrela na hajdúchov. Oči im svietili, huby mali vyškerené. Zdúpnela. Pochopila, že toto nie je záchranná výprava.

„Nie je najhoršia,“ ozval sa jeden z hajdúchov, vysoký, šlachovitý a zjazvený tak, že by ho vlastná mater nespoznala. Aj on si zobral ražň, čo značilo, že je druhý po veliteľovi, podistým

JURAJ ČERVENÁK

pobočník. „Panenské časy si už sotva pamätá, ale stále stojí za hriech.“

Guláš pokýval hlavou. On jediný sa neceril od ucha k uchu, prežúval mäso a vyzeral zamyslene.

„Čo ste zač, panička?“

Pozbierala odvahu. „Záleží na tom?“

„Záleží, ak máte dôvod tajiť to,“ zúžil Guláš oči.

„Komu slúžite?“ spýtala sa.

„Tomu, kto platí. V tomto prípade novohradskej župe. Tá slúbila odmenu za bandu z vrchov.“

„Ak ma dopravíte do bezpečia,“ skúsila to žena, „stoličný komorník alebo novohradský kapitán isto prihodia k vypísanej sume zopár zlatých. Ja sama sa vám štedro odvdáčim.“

„Ale ba? Podľa šiat by som vás hádal na sedľač. No pohľad, reč a držanie tela vravia čosi iné. Vravte, kto ste a odkiaľ vás tí chumaji odvliekli?“

„Zo Starého Mlyna.“

„Tam to patrilo Beličovcom.“

„Stále patrí.“

„Isto? Marí sa mi, že vymreli po meči.“ Guláš zaprel porisko sekery do zeme a pristúpil k zajatkyni. Myklo ju v nutkaní cúvnuť, ale ovládla sa.

„Gabriela Beliča, posledného z rodu,“ dodal vodca hajdúchov, „vraj zniesla zo sveta vlastná žena.“

Zelenkasté oči stmavli. „Ľudia toho navravia.“

„Svätá pravda. Títo *ľudia* rozprávali, že pani Beličová je nadaná zelinkárka a dokáže vykurírovať každú pliahu. Lenže v skutočnosti je čarodejnica a za znalosti magických bylín a kameňov upísala dušu Ancikristovi. Veru, veru. Po nociach obcovala s Rohatým a keď na to urodzený pán Belič prišiel a chystal sa ju vyštvať z domu, nakrmila ho polievkou z vľčimoru. Údajne ju ani nedojedol, plesol tvárou do taniera, zatrepal nohami pod stolom a bolo.“

Žena opätovala hajdúchov upretý pohľad. „Zdá sa,“ vyšiel jej z hrdla zmenený, akoby cudzí hlas, „že sa vyznáte vo varení jedál s podozrivými prísadami.“

Hajdúsi strpli. Guláš naklonil hlavu a zdvihol šedivé obočia. Díval sa na ženu, akoby nevedel rozlúštiť, čo tou poznámkou my-

ŽELEZNÝ POLMESIAC

slela. Potom sa odrazu zaškeril, zdvihol k ústam ražeň a odtrhol z neho ďalší kus mäsa.

„Veru. Ľudia toho natárajú.“ Žul, až mu z kútikov kvickali sliny a mastná šťava. „Čokoľvek začujú, na ceste k ďalším uším to poriadne nafúknu a kadečo popridávajú.“

„Súhlasím. Napríklad vlčímor neúčinkuje tak rýchlo. Kŕče trvajú dlhé minúty, občas aj hodiny, kým sa obeť konečne zadusí.“

Guláš sa neprestal šklábiť. „A keby chcel niekto utopiť vieroľomnú flandru v horúcom guláši, obaril by si ruky.“

Zajatkyňa zletela zrakom k hajdúchovým rukám. Koža na chrbtoch dlaní bola zošúverená, zjazvená. Žene vyschlo v ústach. Keď vybehla pohľadom naspäť na Gulášovu tvár, už sa neusmieval. Prežrel sústo a obrátil sa k mlčky vyčkávajúcim kumpánom.

„Predstavujem vám vdovu Beličovú, mládenci! Čo myslíte, odmenia nás v Novohrade za jej vyslobodenie a šťastný návrat?“

„Sotva,“ zašomral pobočník, ten vysoký a šlachovitý. „Kto by platil za chýrečnú bosorku? Aj dvorec v Starom Mlyne je len ošarpaná stodola. Odkiaľ sotva možno čakať *štedrú odmenu*.“

„Čo ak nemyslela mince?“ zašklabil sa najmladší z hajdúchov. „Mohla by sa nám odvdáčiť aj inak.“

Všetci okrem Guláša sa úlisne zasmiali. Vdova sa nevdojak nahrbila pred ich lepkavými pohľadmi.

„Strčil by si svoju pýchu do čarodejnice, Meszár?“ oboril sa vodca na mladíka, ktorý sa okamžite prestal smiať.

„Sám si povedal, že ľudia zveličujú,“ ozval sa pobočník. „Keby si panička mohla privolať na pomoc Lucifera, isto by nedovolila hŕstke sopliakov, aby ju uniesli kamsi do vrchov.“

Guláš naňho zaškúľil. „Pozrime sa, Korda, aký si múdry!“

Muž prestúpil z nohy na nohu. „Len mi napadlo...“

„Zavri dieru. Čarodejnica alebo nie, za ženskú s takou povestou nikto nezaplatí. Aspoň na tejto strane Dunaja. Ale tí dole vždy radi kúpia peknú krestanku. Keď si umyje vlasy, zažiaria ako oheň. Dakde jej splašíme krajšie šaty, vystrúhame z nej ozajstnú parádnicu. Máte deti, urodzená pani? Alebo stále jalovička? Nepamätám sa, že by Belič stihol nakotiť potomstvo.“

Pochopila, že ju práve odsúdili na otroctvo. Chvíľu trvalo, kým sa jej vrátil hlas. „Nie, nemám deti.“

JURAJ ČERVENÁK

„Prečo? Pomreli vám?“

„Nikdy som žiadne neporodila.“

„Vyschol vám riad? Alebo vášmu starému? Nedokázal vás ob-
tarchať?“

Zhlboka sa nadýchla, až sa živôtik pôsobivo naplnil. „Záleží na
tom?“

„Podľa vás je podozrivo málo vecí, na ktorých záleží. Ak ne-
môžete rodiť tureckých pankhartov, zníži to vašu cenu.“

„Nemusíme obrezaným vešať na nos, že je panička bezdetná,“
osmelil sa Korda.

Guláš naňho znovu zazrel, ale prikývol. „Dnes ti to páli, člo-
veče. Nespomínam si, že by sme raňajkovali múdru kašu. Ale dob-
re vravíš – nabaláchame handrovým hlavám, čo sa nám zachce.
Takže rozhodnuté, dohodnuté. Ráno sa vyberieme na juh.
K prievozu pri Vacove.“

„A títo tu?“ kývol pobočník na mŕtvolu.

„Vezmeš si ich na starosť.“

„Ja? Čo s nimi mám...“

„Čo asi? Účinky múdrej kaše vyprchali? Nemôžeme sa
s paničkou ukázať v Novohrade. Pôjdeš tam len ty, zhrabneš od-
menu za hlavy a potom nás dobehneš na ceste k Vacovu. Ani za
Dunajom sa netreba obšmietať pridlho. Sultánovo vojsko čupí pri
Ostrihome, čoskoro udrie na Hornú zem. Za každú kresťanskú hla-
vu bude veľkovezír platiť zlatom, treba sa pakovať, kým je čas.“

„Čo s holobriadkom?“ drgol hromotík Gejza do kľačiaceho
mladíka.

„Aj toho vezmeme za riekou. Pohania zaňho vycáľujú viac než
župný komorník. Turci mávajú čudné chůtky, radi kupujú uhor-
ských chlapcov, pochvalujú si ich tesné zadky.“

Hajdúsi sa zlovestne zarehotali.

„Ale najprv,“ prikrečil Guláš k Vrabcovi, „nám povie, kde je
poklad. Počuješ, smrad? Spievaj, inak zmením názor a odíde od-
tiaľto len tvoja gebuľa.“

„Poklad?“ vysúkal zo seba kľačiaci mladík.

„Nerob sa sprostý. Pripísali vám nespočetne krádeží a lúpeží.
Kde ste schovali koristi? Tamto v jaskynke? V nejakej diere na oko-
lí? Zakopali ste ju v lese? Vrav!“

ŽELEZNÝ POLMESIAC

„Žiadny poklad nejestvuje. Verte mi.“

Guláš sa naklonil bližšie, zmraštil obočia. „Ešte raz sa ťa spýtam podobrotky, potom zmením prístup. Každá zbojnícka tlupa schováva poklad. Kde je ten váš?“

Vrabec sa osmelil pozrieť hajdúchovi do očí. „Môžete ma mučiť, koľko chcete. Nijaká korisť na skrývanie po lesoch a jaskyniach nezostala. Ukradnutý dobytok sme zjedli, sami ste žuli zvyšky poslednej ovce. Všetko ostatné sme prehajdákali za chľast a pobehlice. Prisahám pri Bohu.“

Guláš sa dlho díval junákovi do očí. Vrabcovi poskočil ohryzok, no vydržal to, neodvrátil zrak. Hajdúch zaľučal, až mládenca ovanul smrad pokazeného chrupu. „Ako tak pozerám, nie si obyčajný štvanec. Ej, veru nie. Žiadny dedinský zadubenec, čo sprznil zemepánovu dcérku a musel pred pandúrmami zdupkať do lesov. Si lepší. Páli ti to. Asi preto ti tí chmulovia uštedrili výprask – nezniesli, že si o toľko prešibanejší ako oni.“

Vrabec nevedel, čo na to povedať.

„Aj keby ste niekde mali schovanú korisť, nevyzradil by si nám to, pravda? Nijako by sme to z teba nevypáčili.“

„Mýlite sa,“ namietol mladík. „Keby taká skrýša jestvovala, bez otáľania by som jej polohu vymenil za svoju slobodu.“

„Nevravím? Líška podkutá. Vrav, čo si zač?“

„Vrabec.“

„To je meno či prezývka?“

„Záleží na tom?“

Guláš úkosom pozrel na Julianu Beličovú. „Čo ste sa vy dva-ja proti mne sprisahali? Odpovedz, zasran: Ako sa voláš?“

„Už som povedal. Vrabec. Iné meno nemám.“

„Pravdaže máš. Prečo ho tajíš?“

„Netajím. Len ho už nepoužívam. S tým deckom, čo ho nosilo, už nemám nič spoločné.“

Guláš sa narovnal. „Vrabec,“ zopakoval zamyslene. „Čosi sa mi na tebe pozdáva, sopliak. Ešte si rozmyslím, či ťa naozaj predám pohanským sodomitom.“

„A ak nie?“ zaujímal sa Korda. „Čo s ním urobíš?“

„Nechám si ho. Družine sa zide mladá krv.“

„To myslíš vážne? Také ucho!“

JURAJ ČERVENÁK

„Všetci sme raz boli. Zviazať a pod skalou s ním. Prenocujeme tu.“

„A čo s vdovou? Zašpásujeme si s ňou?“

„Nikto sa jej nedotkne,“ uťal Guláš a zubami stiahol z ražňa posledný kus baraniny. „Strigu možno naozaj pretáhal Satanáš. Strčíte ho do takej pobosorovanej diery a do troch dní vám odhnie. To chcete?“

Hajdúsi sklamané zamrmlali. Vodca ich ostro zahriakol a nakázal, aby odtiahli mŕtvoly na kraj lesa. Potom poslal Krivého Geju so sekerou, nech sa postará o trofeje. Tábor už bol zasyvený dosť, prečo to zhoršovať? Nie sú prasce, aby sa v noci válali v krvavom bahnisku.